

Európska únia
Európsky sociálny fond

KomPrax
Kompetencie pre prax

„Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ“

**NAUČ SA TO
ODO MŇA**

výskum

ÚVOD	3
1. ROVESNÍCKE VZDELÁVANIE PRISPEJE KU KVALITE VZDELÁVANIA. NEVERÍTE?	4
2. KONCEPT ROVESNÍCKEHO VZDELÁVANIA	5
2.1 Plusy a mínusy	6
2.2 Ako vnímajú rovesnícke vzdelávanie učitelia a učiteľky	6
3. SPRAVILI SME MENŠÍ EXPERIMENT ALEBO AKO TO DOPADNE, KEĎ VZDELÁVANIE NECHÁTE NA ŽIAKOV	8
3.1 Prípadová štúdia 1: Introverti, ktorí nechcú pracovať v tíme	8
3.2 Prípadová štúdia 2: Mladí s jazykovou a pohybovou inteligenciou	9
3.3 Prípadová štúdia 3: Pohodlní žiaci, ktorí sa dosť líšia svojím štýlom učenia sa	10
3.4 Prípadová štúdia 4: Vysokoškoláci, ktorí sa ešte nepoznali	11
3.5 Viac o pohľade mladých ľudí na rovesnícke vzdelávanie	12
4. PO ČOM SIAHNUŤ	14
ZÁVER	15

ÚVOD

Keď sa povie pojem učenie alebo vzdelávanie, mnohým sa vynorí v hlave škola, žiaci, vyučovací proces. Takéto „školské učenia sa“ však nie je alfou a omegou. Je potrebné si uvedomiť, že i vďaka technológiám vzdelávanie dnes prebieha aj v priestore mimo tried a škôl. Práve s ním by sme mali začať viac rátať, ak chceme zefektívniť vzdelávanie. Tomuto vzdelávaniu mimo venovali pozornosť Brown s Thomasom a vytvorili koncept novej kultúry učenia. Učenie, ktoré si všimli, nie je naviazané na triedu, nespadá pod organizované mimoškolské vyučovanie. Jeho štruktúra je iná, ale hlavne, jednu z najpodstatnejších úloh zohrávajú vzťahy a vzájomná spolupráca, prostredníctvom ktorých sa ľudia učia, získavajú nové kompetencie. Samotné poznatky získavajú z mimoškolských zdrojov, pričom to, čo ich spája, je spoločný záujem o danú vec, oblasť alebo problém.

Tieto aspekty sú zohľadnené v koncepte rovesníckeho vzdelávania, ktoré je predmetom publikácie, ktorú práve držíte v rukách. Tento koncept je zaujímavý hlavne tým, že na rozdiel od individuálneho učenia sa, podporuje spoluprácu osôb pri riešení zložitejších úloh. Ich „riešitelia“ musia nájsť systém, ako si úlohy rozdeliť, naplánovať, musia riešiť konflikty, ak nejaké vzniknú, pomáhať si, prepájať svoju prácu, komunikovať a podobne.

Ako sa vedia popasovať s rovesníckym vzdelávaním slovenskí žiaci, dokazuje aj táto publikácia, ktorá sumarizuje štyri prípadové štúdie: dvoch gymnaziálnych tried, jednej triedy zo strednej odbornej školy a jednej triedy plnej vysokoškolákov, ktorí sa ešte nepoznali. Základným cieľom bolo zistiť, či je možné pomocou rovesníckeho učenia, realizovaného v skupinách, zvýšiť efektívnosť formálneho vyučovania a skvalitniť celkový vyučovací proces. Základným predpokladom je prepojenie formálneho a neformálneho vzdelávania. Publikácia je rozdelená do dvoch častí – teoretickej a praktickej (experimentálnej). A hoci sa zaoberá hlavne využitím rovesníckeho vzdelávania v škole, určite v nej nájdete zaujímavé informácie aj ďalší pracovníci s mládežou.

Rovesnícke vzdelávanie, ako prostriedok k skvalitneniu vyučovacieho procesu, bolo predmetom výskumu IUVENTY – Slovenského inštitútu mládeže. Pre IUVENTU ho zabezpečovali výskumníci Nogová, M., Mistrík, E. a Noga M. v rámci národného projektu KomPrax – Kompetencie pre prax¹. Táto publikácia sumarizuje hlavné zistenia ohľadom prínosov a potenciálu, ktoré sa v rovesníckom vzdelávaní ukrýva. Pre viac informácií vám odporúčame siahnuť po výskume v plnom znení, ktorý je dostupný na webovej stránke www.dataarchiv.sk.

---

¹ Podrobnosti o národnom projekte KomPrax – Kompetencie pre prax sú dostupné na webovej stránke IUVENTY: www.iuventa.sk.

1. ROVESNÍCKE VZDELÁVANIE PRISPEJE KU KVALITE VZDELÁVANIA. NEVERÍTE?

Pár informácií na úvod

Ústav informácií a prognóz školstva analyzoval spôsob trávenia voľného času zdravej školskej mládeže. Ukázalo sa, že 44 % opýtaných mladých ľudí svoj voľný čas venuje priateľom a stretnutiam s nimi v partii, o čosi menej ho využíva na aktívny šport (38,7 %), niektorí zasa počúvajú hudbu (30,9 %) alebo sledujú televíziu (28,1 %).

Tu prichádza na rad otázka, či existuje spôsob, ako tento čas, ktorí mladí ľudia trávia so svojimi priateľmi, využiť aj v prospech vzdelávania. Koncept, ktorý by rátať s takouto možnosťou, už existuje a volá sa rovesnícke vzdelávanie alebo v angličtine peer education. Ide o vzdelávanie, v ktorom žiaci nepreberajú poznatky od učiteľa, ale budujú si vlastnú predstavu o svete a sami dochádzajú k poznatkom. Ide o takzvaný konštruktivistický princíp učenia sa. Je však tento koncept využiteľný aj v školskom prostredí? Určite áno, musia byť však splnené 2 podmienky:

1. zmeniť spôsob vyučovania vo formálnom vzdelávaní,
2. viac prepojiť formálne a neformálne učenie sa a tým eliminovať negatívne postoje mladých ľudí k škole a k vzdelávaniu.

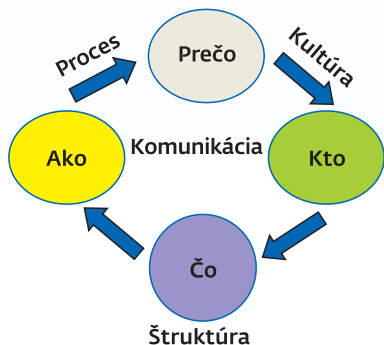
Samozrejme, takáto forma učenia sa má svoje klady, ako aj zápory. V každom prípade je to však jedna z foriem rozvoja kompetencií mladých ľudí, v rámci ktorej využívajú svoje zručnosti a vedomosti pri riešení problémov v konkrétnych situáciách. Prínosom je aj práca v tíme, ktorej je tiež potrebné sa priučiť. Je to teda príležitosť pre osvojenie si jej základov, zoznámenie sa so skupinovú dynamikou, zručnosťami, ako riešiť konflikty v tíme a podobne.

Rovesnícke vzdelávanie prispeje ku kvalite vzdelávania. Neveríte?

Odpovieme na otázku, či je možné pomocou rovesníckeho učenia zvýšiť efektívnosť formálneho vyučovania a skvalitniť celkový vyučovací proces. Rovesnícke vzdelávanie by prebiehalo v skupinách počas vyučovania, teda v škole, ako aj mimo nej.

Rozhodli sme sa sledovať tento problém prostredníctvom kvalitatívneho výskumu, v ktorom sme sa zamerali na to, ako vo formálnom vyučovaní prebiehali akcie, ktoré sme znázornili v modeli, vytvorenom na univerzite v Sydney:

Otázka Prečo znamená, že bola sledovaná efektívnosť vyučovacieho procesu prostredníctvom využívania rovesníckeho učenia. Vyučovací proces realizujú učiteľia so svojimi žiakmi. Forma vzdelávania vyjadruje kultúru školy. Obsah a charakter vzdelávania, v ktorom je rovesnícke vyučovanie využívané, vyjadruje štruktúra a spôsob, akým sa vyučovanie realizuje. Ide teda o proces vzdelávania.

Pozrime sa na výsledky, ktoré tento výskum priniesol, z viacerých uhlov pohľadu, cez sledovanie aspektov: zmysel vyučovania s využitím rovesníckeho učenia, organizácia spoločnej práce, obsah spoločnej práce, priebeh práce, prínos práce.

2. KONCEPT ROVESNÍCKEHO VZDELÁVANIA

V slovenskej literatúre nie je téma rovesníckeho vzdelávania zatiaľ dostatočne podchytená. Preto, ak máte záujem o komplexnejšie informácie, je potrebné siahnuť po publikáciách zo zahraničia. Vďačnými zdrojmi sú skúsenosti Keitha Toppinga z University v Dundee, Daniela Bouda z University of Technology Sydney a Alice Christudason z National University Nový Zéland.

Rovesnícke vzdelávanie nie je jednoliaty koncept, ktorý je jasne a presne určený. Pod peer learning alebo peer education spadá široká škála aktivít. Podľa ponímania Univerzity Ulster, existuje až 10 rôznych modelov – od tradičného modelu, v ktorom starší žiaci učia mladších žiakov, k viac inovatívnejšiemu modelu, tzv. učebným bunkám, v ktorých sa učia žiaci navzájom, cez modely zahŕňajú diskusné semináre, študijné skupiny, kolaboratívne projekty pri laboratórnej práci až po peer-hodnotiace skupiny najrôznejších veľkostí.

Možno niektorí z vás vnímajú rovesnícke vzdelávanie ako formu kooperatívneho učenia sa. V tom prípade vám bude blízke ponímanie Christudasona, ktorý sa viac zameriaval na interakciu medzi študentmi, pričom upozorňuje na pozitíva takéhoto učebného prístupu. Iní, ako napríklad Topping, oceňovali hlavne aktívnu pomoc medzi rovesníkmi, ktorí majú rovnaký status a sú na „rovnej vlnovej dĺžke“. Podľa neho k rovesníckemu vzdelávaniu dochádzalo vždy, len nebolo bližšie popisované. Totiž pomoc medzi spolužiakmi alebo priateľmi a učenie sa navzájom od seba je prirodzené. Dôležitým prvkom by však mala byť aj „zámernosť“ predávania vedomostí.

To zohľadňuje aj rovesnícke vzdelávanie, ktoré nie je synonymom pre doučovanie slabých žiakov tými zdatnejšími. Dôraz kladie na vzájomné učenie sa. Rovesnícke alebo vzájomné učenie sa je teda definované ako získavanie vedomostí a zručností prostredníctvom aktívnej pomoci a podpory členov skupiny s rovnakým statusom alebo nejakým spôsobom uzavretými spoločníkmi. To zahŕňa ľudí z podobných sociálnych skupín, ktorí nie sú profesionálnymi učiteľmi, ale pomáhajú si vzájomne sa učiť a učiť sa tým, že prevádzajú učenie.

2.1 Plusy a mínusy

Tak, ako je rovesnícke vzdelávanie zadefinované vyššie, kladie dôraz na dve dimenzie – poznatkovú a sociálnu. Okrem nich je, samozrejme, možné identifikovať aj klady a zápory takéhoto vzájomného učenia sa.

- **Zlepšenie všetkých zúčastnených:** Zo skúseností z Fínska vyplýva, že keď sú v skupine lepší aj slabší žiaci, tak lepší sa učia tým, že slabším vysvetľujú, ukazujú, slabší sa učia tým, že nadväzujú spoluprácu, kladú otázky a pod. Tým učia aj lepších študentov a aj sa navzájom ovplyvňujú. Výsledkom nie je spriemerovanie lepších a slabších, ale všeobecné zlepšovanie sa celej skupiny.
- **Každý má možnosť niečím prispieť:** Každý žiak má možnosť prispieť k riešeniu úlohy určitým spôsobom v tom, v čom je dobrý.
- **Možnosť otestovať si, ako sa presadiť:** Každý žiak má priestor, aby sa vyjadril v malej skupine a mal možnosť nabrať odvalu presadiť sa aj v triede vo väčšom kolektíve.
- **Zlepšenie po vedomostnej stránke:** V takomto type učenia má možnosť zaplniť si medzery v poznatkovej oblasti tým, že rovesníci dokážu vysvetliť problematické veci vlastným jazykom.
- **Podpora rôznorodosti štýlov učenia:** Rovesnícke učenie dokáže rešpektovať odlišnosti žiakov v triede, dokáže akceptovať rôzne učebné štýly žiakov, čo tradičné vyučovanie v smere učiteľ – žiak nedokáže.
- **Učenie podľa vlastných potrieb:** Žiaci sa môžu venovať problému sami, v pokojnej atmosfére, podľa svojich potrieb a časových i priestorových možností.

Iste, nájdu sa aj nevýhody rovesníckeho vzdelávania, ktoré je možné zhrnúť nasledovne:

1. **Flákači sa môžu zviezť:** V skupine sa vždy môže nájsť niekto, kto zneužije prácu druhých.
2. **Príliš aktívni lídri sú tiež na škodu:** V skupine sa môže nájsť niekto, kto prevezme úlohu lídra a z pozície moci poruší princípy rovesníckeho učenia sa.
3. **Náročná príprava:** Takýto spôsob učenia sa potrebuje dokonalú prípravu a je časovo náročnejší.

Rovesnícke vzdelávanie nie je hocijaký skupinový projekt. Jeho cieľom má byť zlepšovanie zručností alebo postojov prostredníctvom práce v malých tímoch, kde si môžu mladí ľudia otestovať dynamiku tímovej práce, rozvíjať svoje schopnosti pracovať v tíme, rozvíjať svoje schopnosti a zručnosti a využívať ich na prebranie poznatkov. Úspech tejto metódy závisí nielen od skúseností pracovníka s mládežou, jeho vedomostí a skúseností s využitím metód, použitých pri organizovaní práce žiakov. Významným faktorom je aj to, akí ľudia sa v pracovnom tíme stretnú. Ak sa tam ocitnú sólisti, teda tí, ktorí sa snažia presadzovať na úkor ostatných, alebo „free riders“, teda tí, ktorí sa nezačleňujú do skupinovej práce svojím potenciálom a spoliehajú sa na ostatných, môžeme tušiť, že problém je na svete.

2.2 Ako vnímajú rovesnícke vzdelávanie učitelia a učiteľky

Ako je ale vnímaná metóda rovesníckeho vzdelávania medzi učiteľmi vo všeobecnosti, prezradili výstupy dotazníka, na ktorý odpovedalo 54 učiteľov a učiteľiek stredných škôl. Jedná

sa o pedagógov a pedagogičky, ktorí sa experimentu nezúčastnili. Takže ich výpovede lepšie odrzkadľujú náhľad na takúto formu učenia sa. Cieľom dotazníka bolo:

- Zistiť, aký je názor učiteľov a učiteľiek na rovesnícke učenie.
- Zistiť, či považujú rovesnícke vzdelávanie za jednu z možností skvalitnenia vyučovania.
- Pomenovať klady a zápory tejto formy práce.

Výsledky prieskumu ukázali, že skupinové vyučovanie alebo projektové vyučovanie je v súčasnosti veľmi populárnou organizačnou formou vyučovania. Ak sa však pozrieme na dôvody, prečo učitelia túto formu využívajú, zistíme, že len polovica oslovených učiteľov si myslí, že vzájomné učenie sa žiakov skvalitňuje výrazne vedomosti, pretože si žiaci dokážu navzájom vysvetliť veci, ktorým nerozumejú.

Druhá polovica učiteľov reprezentovala názor, že podstatný pri vyučovaní je učiteľ, avšak akceptujú rovesnícke učenie. Je však mimo ich záujmu a podľa nich sa školy ani netýka. Dôvod, prečo túto formu využívajú, spočíva skôr v obohatení a spestrení vyučovacích hodín. Najčastejší argument, prečo nevyužívať rovesnícke vzdelávanie, znel: „Mám pocit, že mi zaberá čas a nemôžem tak „prebrať“ potrebnú látku.“

Samotné rovesnícke vzdelávanie učitelia nehodnotia až tak negatívne. 68 % opýtaných učiteľov si uvedomuje jeho význam pre získavanie kvalitnejších vedomostí a celkové kvalitnejšie vzdelávanie a o niečo menej, teda 57 %, vyzdvihuje rozvoj kompetencií (dôraz bol kladený na kompetenciu učiť sa), ku ktorému v jeho rámci dochádza.

Rovesnícke vzdelávanie prináša

kvalitnejšie vzdelávanie ★★★★★★★★ 68%

Kompetencie ★★★★★★★★ 57%

A hoci sa našli aj takí respondenti, ktorí odmietli vplyv rovesníckeho učenia na úspech v štúdiu, približne 47 % opýtaných tvrdí, že takáto forma vzdelávania je kvalitnejším spôsobom učenia sa, ako učenie sa v línii učiteľ – žiak. 15 % opýtaných na to nemalo vytvorený názor.

Podľa respondentov z radov učiteľov a učiteľiek, vzájomné učenie sa motivuje mladých ľudí k získavaniu ďalších informácií. To si myslí až 89 % z opýtaných. Podobne značné percento (83 %) vidí prínos takejto formy učenia sa v tom, že má z neho každý člen skupiny úžitok.

Niektorí učitelia a učiteľky vo svojej praxi nemajú o rovesnícke vzdelávanie záujem. Približne 6 % učiteľov sa vyjadrilo, že nevie, alebo ich to nezaujíma, či rovesnícke učenie existuje medzi ich žiakmi, a ďalších 14 % uviedlo, že prvky rovesníckeho vzdelávania nevyužíva.

Veľkosť písma Na tieto informácie nadväzoval experiment, ktorého hlavným zámerom bolo zistiť, ako by bolo možné upozorniť učiteľov na to, aby si všímali, v ktorých častiach vyučovania prebieha rovesnícke učenie. Výskum preto sledoval procesy v škole, ktoré sa dejú pri rovesníckom vzdelávaní. Zameriaval sa hlavne na tieto oblasti: ako a kedy sa žiaci učia navzájom, ako prebieha medzi nimi rozhovor, ako si rozdeľujú prácu, akú pozíciu má líder, či sa navzájom niečo naučia, či sa podarilo zmeniť ním vzťahy medzi žiakmi, či žiaci umožnia „flákačom“ sa len zviest popri ich práci.

3. SPRAVILI SME MENŠÍ EXPERIMENT ALEBO AKO TO DOPADNE, KEĎ VZDELÁVANIE NECHÁTE NA ŽIAKOV

Ak si neviete predstaviť, ako rovesnícke vzdelávanie využiť vo vašej praxi, možno vás inšpiruje kvalitatívny experiment, ktorý bol vykonaný v rámci výskum „Rovesnícke učenie ako jedna z možných foriem edukácie“. Opieral sa o prítom o využitie formy experimentu v kombinácii s prípadovou štúdiou a fokusovými skupinami. Samozrejme, nezaobíšlo sa to bez analýzy materiálov, využitia dotazníkov a reflexie učiteľov. Výskum prebiehal počas 4 mesiacov, od septembra 2012 do decembra 2012, a spolupracovali na ňom učitelia gymnázií a strednej odbornej školy.

Vyučovanie bolo na 4 mesiace v rukách žiakov. Tí dostali od učiteľa úlohy na stanovené obdobie. Tieto úlohy neboli nejako detailne špecifikované. Bola v nich jasne stanovená téma a deadline, dokedy ju majú splniť. Takže žiadne usmernenia a návody nelimitovali ich kreativitu. Cieľ bol však jasný: skupinovo tému spracovať a naučiť ju svojich spolužiakov. Učitelia v tomto procese úplne nevymizli. Pretransformovali sa na supervízorov, ktorí do procesu nezasahovali.

3.1 Prípadová štúdia 1: Introverti, ktorí nechcú pracovať v tíme

Charakteristika 1. skupiny:

S problémom vzdelávanie sa v nej popasovalo 25 introvertov. Skôr, ako začali pracovať, dotazník Howarda Gardnera identifikoval ich učebné štýly a ukázal, že nikto v tejto skupine nepreferuje prácu v kolektíve. Radšej sa učia a pracujú sami. Hoci sú sami cieľavedomí a vedia, čo chcú sami dosiahnuť, neradi sa delia o skúsenosti s inými. Kolektív II. C triedy tvorí 25 žiakov, z toho osemnásť dievčat a sedem chlapcov. Súčasťou kolektívu je aj žiačka Safire, ktorá bola na Slovensku na ročnom študijnom pobyte.

Ako vnímala rovesnícke vzdelávanie ich učiteľka

„V tomto školskom roku učím predmet geografia v ôsmich triedach a vediem seminár z geografie, v ktorom sú žiaci zo všetkých maturitných tried. Väčšina učiteľov, ktorí ich učia, o tejto triede hovoria: „Dobre sa tam učí.“

Povedala som žiakom, čo bude ich úlohou a požiadala som ich, aby sa rozdelili do skupín. Najprv som si myslela, že využijem delenie do skupín na základe diagnostického testu podľa Gardnerovej teórie viacnásobných inteligencií. Znamenalo by to, že jednu skupinu budú tvoriť žiaci s interpersonálnou inteligenciou, inú skupinu budú tvoriť žiaci s priestorovou inteligenciou. Napriek mojej snahe došlo k preskupeniu a vytvoreniu skupín podľa toho, ako chceli samotní žiaci.

Po rozdelení do skupín som ich oboznámila s témou. Každá skupina si pripraví informácie o vybranom regióne sveta, spracuje ich a s ostatnými spolužiakmi sa to naučia. Úlohu, ktorú som všetkým žiakom zadala, si rozdělili navzájom v skupine podľa toho, ktorému žiakovi čo vyhovovalo, aká téma tomu-ktorému žiakovi bola najbližšia.

Po skončení experimentu môžem povedať, že napriek tomu, že pre mňa bola najťažšia práva na experiment, dosiahla som u žiakov veľa pozitívnych zmien. Keďže sú to výrazní introverti, naučili sa postupne pracovať v tíme, aj keď nie bez problémov. Dokázali sa lepšie spoznať a pomáhať si, čo sa prejavilo najmä pri tom, že sa iniciatívne snažili pomáhať žiačky z Brazílie.“

3.2 Prípadová štúdia 2:

Mladí s jazykovou a pohybovou inteligenciou

Charakteristika 2. skupiny

V druhej skupine sa stretlo 29 druhákov štvorročného bilingválneho gymnázia, u ktorých prevláda jazyková a pohybová inteligencia. O zložení tímov nerozhodoval učiteľ, ale boli vyformované prirodzene, v rámci triedy, v ktorej približne 93 % opýtaných uviedlo, že voľný čas trávi s rovesníkmi kvôli zábave a len 22 % kvôli učeniu. Oproti prvej prípadovej štúdii, tu nenachádzame toľko jednotlivcov, ktorí by vyslovene vyhľadávali učenie sa osamote. Táto skupinka pozostáva iba z približne 22 % respondentov.

Ako vnímal rovesnícke vzdelávanie ich učiteľ Jozef

„Celému procesu predchádzala písomná previerka vedomostí z geografie z témy obyvateľstvo sveta, ktorú mám vo výchovno-vzdelávacom pláne pre 2. ročník zakomponovanú na koniec prvého mesiaca nového školského roku. Po spracovaní výsledkov previerky, ktorá ma nie celkom uspokojila, vyvstalo okrem iného to, že 6 aktérov napísalo test na plný počet bodov. Napadlo mi, že z týchto 6 úspešných študentov vytvorím akýchsi „šéfov“, lídrov tímov A až F, čím zabezpečím určitú vyváženosť skupín.

Ďalej som sa zapájal do zostavovania tímov len okrajovo, manažoval som proces „draftu“ z pozície najskôr informátora a potom z pozície pozorovateľa. Jednotlivých lídrov tímov som vyzval, aby sa postavili pred triedu. V prvom kole si lídri mohli vybrať kohokoľvek z triedy, postupne od A po F tím, vždy len po jednom žiakovi. Takto to pokračovalo až dovtedy, kým sa celá trieda nerozdelila a nesformovala do výslednej podoby tímov A, B, C, D, E a F. Rozhodovanie, koho si skupina zoberie na spoluprácu, som prirodzene ponechal na aktéroch tohto výberu, čím som naplnil mieru objektivity a samostatného rozhodovania sa a prijatie zodpovednosti za zloženie skupín samotnými študentmi.“

Podľa Jozefa sa potvrdilo, že rovesnícke vzdelávanie je dobrým nástrojom pre osvojovanie si vedomostí. 52 percent žiakov uviedlo, že ich takáto forma štúdiá jednoznačne viac motivuje. Čiastočnú motiváciu opísalo 44 percent žiakov. Väčšina (54 %) ocenila nápaditosť a tvorivosť prezentácií, ktoré boli takto pre nich zaujímavejšie. Až 76 % respondentov uviedlo, že takýmto spôsobom získali aj veľa nových informácií. Okrem toho sa mladí ľudia naučili, že práca v tíme je prínosom (potvrdilo to 60 % žiakov) a že dôležitú úlohu v nej hrá líder (potvrdilo to 70 % žiakov). Napriek významnosti tejto pozície však sami o ňu nemali záujem.

Lídrom skupiny by chcelo byť len 19 %, možno by to skúsilo 47 % a nechcelo by byť lídrom až 34 % študentov.

Experiment odhalil aj to, ako žiaci vnímali samotný proces vzájomného učenia sa. Týmto mladým ľuďom bola položená otázka, či je vzájomné učenie sa prínosom pre toho, kto učí, alebo toho, kto sa učí. Viac ako polovica respondentov tvrdila, že je to vyrovnané. 15 % si myslí, že dáva viac, ako dostáva, a 11 % zas tvrdí, že dostáva viac, ako dáva. Ostatní nevedeli odpovedať.

3.3 Prípadová štúdia 3: Pohodlní žiaci, ktorí sa dost' líšia svojím štýlom učenia sa

Charakteristika 3. skupiny

Nič ich nezaujíma, nič ich nebaví. Ak im nastavíte latku a dáte im úlohu, že sa majú dostať na druhú stranu, neočakávajú, že ju prelezú, ak ju môžu podliezť. Škola je pre nich synonymom nudy a stačí im prejsť so štvorkami každý polrok. Hlavne nech sú ľahko a rýchlo „za vodou“. Ak sa im ale chce, vedú sa do človeka „obuť“, vyargumentovať svoj názor, presadiť sa. Takíto ľudia sa stretli v tretej prípadovej štúdií. Bolo ich 21, z toho 4 chlapci a 17 dievčat. 1 dievča študuje externe, v triede sú 3 integrované dievčatá. Ich spoločným menovateľom je, že všetci navštevovali strednú odbornú školu a učia sa priemerne. Väčšina z nich pochádza z rozvedených rodín.

Čo sa týka zloženia podľa učebných štýlov, táto skupina je pestrá. Dotazník Howarda Gardnera ukázal, že u 9 žiakov z triedy prevláda interpersonálna inteligencia, u 6 žiakov prevláda akustická (muzikálna) inteligencia, u 4 žiakov prevláda pohybová (telesno-kinestetická) inteligencia a u 1 žiaka prevláda priestorová inteligencia.

Ako vnímala rovesnícke vzdelávanie ich učiteľka Malvína

„V tejto skupine si úlohy v tíme vyberali sami, väčšina žiakov sa po skončení vyjadřila, že im úlohy vyhovovali. Všetci v tejto skupine si rozdelili prácu a následne pracovali individuálne. Informácie o svojej časti si navzájom vymieňali. Pre všetkých žiakov bola táto práca prínosom, motivovala ich a majú pocit, že sa naučili viac, ako keby sa učili tradičným spôsobom. Podľa ich slov, museli si pomáhať, bolo treba niektorým vysvetliť to, ako postupovať, objavili sa aj problémy pri spoločnej práci. Po diskusii vyplynulo, že sa až 17 žiakom zdá, že si výsledky dobrej práce privlastnili aj tí, ktorí menej robili alebo nerobili vôbec nič. Integrované žiačky svoj názor nevyjadřovali nahlas, len pozorovali dianie.

V skupinkách pracovali všetci. Páči sa im, že môžu počas hodiny medzi sebou nahlas rozprávať. Všimla som si, že dievčatá s integráciou sa už nepýtali mňa, ak niečomu nerozumeli, ale najprv počúvali, o čom sa v skupine rozpráva, a potom sa pripájali do debaty. Boli také sebaistejšie, začlenené do skupiny a boli tak spokojné. Po hodine prišla za mnou Anastázia (integrovaná žiačka na vozíčku) a povedala mi, že takéto hodiny sa jej veľmi páčia.

Z môjho sledovania som zistila, že študenti správne pochopili cieľ a význam rovesníckeho, skupinového vzdelávania. Mladí ľudia komunikujú o rôznych problémoch, vrátane školských, s rodičmi i učiteľmi, ale najradšej vyhľadávajú pomoc u kamarátov, rovesníkov. Ro-

vesník totiž lepšie rozumie myšlienkovému svetu rovesníka, prežíva podobné životné skúsenosti a situácie.“

3.4 Prípadová štúdia 4: Vysokoškoláci, ktorí sa ešte nepoznali

Charakteristika 4. skupiny

Táto skupina pozostávala z 38 vysokoškolákov (8 chlapcov a 30 dievčat) nachádzajúcich sa v prvom ročníku. Keďže v čase experimentu semester ešte len začínal, väčšina študentov sa navzájom nepozná, nie sú priatelia, nemajú zabehnuté postavenie v skupine. Nestihli sa tu vyformovať stereotypy v učení, komunikácii, ani v spôsoboch spolupráce.

Ako to dopadlo s touto skupinou?

V tomto prípade sa časť skupín pre spoluprácu vytvorila prirodzene, časť musel vytvoriť učiteľ. Hoci väčšina skupín dokázala rozpory prekonať, jedna skupina (v tomto prípade iba dvojica) sa v priebehu práce rozpadla. Mohli za to viaceré faktory – rozpory v téme, rozpory v predstavách o spôsobe práce, osobné nesympatie a pod.

Veľkosť písmažiaci následne dostali otázku, ako sa im pracovalo. Niektorí odpovedali, že práca v skupine bola pre nich príjemná, iní zase preferujú prácu osamote. Čo sa týka veľkosti skupiny, tak optimálny počet sa podľa nich ustálil na štyroch členov. Problémy pri komunikácii nemali, ale niektorí sa vyjadrili nasledovne: *„problémom bolo dať tomu formu, problémom bolo, že väčšina si neplnila svoje povinnosti, problém nastal, keď sme mali oboznámiť s našou prácou jednu členku skupiny, nikdy sme sa nevideli predtým, mali sme odlišnú predstavu o odovzdaní, bolo ťažké kooperovať cez internet, problémom bolo nájsť spoločný čas a dohodnúť si organizáciu v skupine.“*

Ako vlastne vyzeral začiatok ich práce? Prístupy boli rôzne – od prerozdelenia úloh „lídom“ v skupine, cez voľné rozdelenie podľa toho, koho čo zaujímalo. Začiatok práce bol vlastne pre skupinu najťažší, keďže bolo potrebné vybrať tému, dohodnúť sa na ďalšej spolupráci, zorganizovať si čas na prácu; tým, že boli z rôznych častí Slovenska, problémom sa ukázalo aj dohodnúť si vzájomne stretnutie. Len jedna skupina využila facebook, ostatní sa stretávali cez mail alebo v škole. Iné kanály neboli veľmi využité. Problémom bola u niektorých aj zodpovednosť za prácu, dodržiavanie termínov, ale aj prezentovanie svojej práce pred cudzími ľuďmi. Niektorí zase nevedeli spracovať svoju prezentáciu v časovom limite, prípadne vyskladať jednotlivé prezentácie tak, aby dávali ucelený obraz.

Učiteľ týchto žiakov, Erich, experiment zhodnotil nasledovne: *„Práca v skupine študentom vyhovovala, lebo ich bavila. Vyhovovala im veľkosť skupiny, ani nemali zásadný problém s organizáciou práce. So skupinou asi aj preto nemali problém, lebo sa často vyskytovali študenti plní nápadov. Minimálne sa vyskytovali študenti, ktorí by prácu skupiny rozbíjali.“*

3.5 Viac o pohľade mladých ľudí na rovesnícke vzdelávanie

Zaujímavé bolo aj preskúmať, ako vnímali samotní žiaci tento experiment a aké „odporúčania“ do budúcnosti vedeli odporučiť. Samotné rovesnícke učenie sa bolo podľa nich veľmi prínosné a zaujímavé, museli však čeliť problémom v tíme, občas museli zápasit so systémom práce, ktorý sa im nemusel pozdávať, alebo mali iba obavy, že výstup, ktorý ponúknu, nebude dosť dobrý.

Videli v rovesníckom vzdelávaní zmysel?

Keďže mladí ľudia, ktorí sa v prieskume podelili o svoje dojmy, prešli rovesníckym vzdelávaním v rámci experimentu, zosumarizujeme ich postrehy, návrhy a dojmy spojené s využitím rovesníckeho vzdelávania. Títo mladí ľudia pochádzali z rôznych miest Slovenska a boli vo veku od 16 do 29 rokov. Sami uviedli, že ak majú nejaký nápad, najčastejšie ho rozberajú so svojimi priateľmi, ďalej s rodičmi, či súrodencami. Práve frekvencia kontaktu s priateľmi je pre rovesnícke vzdelávanie dobrým východiskovým bodom. Veď prečo „nevyužiť“ kontakty, ktoré sami mladí ľudia prirodzene vyhľadávajú? Respondenti uviedli, že je pre nich dôležité byť úspešnými medzi rovesníkmi, zapadnúť a byť súčasťou tímu. Ako ukázali prípadové štúdiá, ak majú s niekým pracovať, určite by si radšej vybrali ľudí, ktorých poznajú a vedia o nich, že sa s nimi spolupracovať dá. Práca s novými, cudzími ľuďmi považujú čiastočne za problém, ktorý sa síce dá prežiť, ale sami by si radšej vybrali inak. Okrem toho, identifikovali ešte jeden problém, ktorý museli riešiť viaceré skupiny – deadline, čiže dodržiavanie časových termínov, ktoré si stanovili. Nuž, ale aj takéto problémy prináša práca v tíme.

Treba zvažovať veľkosť tímu: Ak zvažujete pri práci s mládežou využiť rovesnícke vzdelávanie, určite sa dostanete k bodu, keď budete musieť rozhodnúť, v akých veľkých tímoch budú žiaci spolupracovať. Veľká väčšina sa priklonila k dvojici, ale tolerovateľná je aj skupina pozostávajúca z 3 či 4 ľudí. Väčšie tímy si nezískali väčšiu obľubu, a preto rada na záver znie: 4 ľudia v skupine sú maximum. Väčšie skupinky tvorte iba na vlastné riziko.

Systém práce: Otázka, aký postup im najviac vyhovuje pri spoločnej práci, rozdelila respondentov do dvoch táborov: Prvý tábor najskôr rozdelil úlohy. Následne pracoval každý sám a až na záver sa jednotlivé úlohy „vyskladali“ ako puzzle do finálneho produktu, alebo si navzájom rozdelia úlohy, každý pracuje sám a potom sa stretávajú pri riešení úlohy.

Strach: Mladým ľuďom bola položená aj otázka, či pociťovali obavy pri spoločnej práci. Paradoxne, hoci sa môže zdať, že sebedovetie mladých ľudí je vysoké, najviac sa obávali vlastného zlyhania. Ako sami uviedli, obávali sa, že ich časť odvedenej práce nebude dostatočne dobrá alebo že ich ostatní kolegovia v tíme nebudú akceptovať. Samozrejme, objavili sa aj obavy, že niekto v tíme „odflákne“ svoje úlohy, ale následok budú niest všetci. Lídri pracovných skupín v experimente najčastejšie opisovali nasledovné problémy: stres, že som to nezorganizovala, nemala som u všetkých dostatočnú spätnú väzbu, niektorí urobili veci ináč, ako sme sa dohodli, chýbali skúsenosti s tíme manažmentom, nevedela som to rozplánovať časovo.

Čo im to prinieslo: Okrem nových zručností a informácií si mladí ľudia lepšie uvedomili význam tímovej práce. Na nej hlavne ocenili, že nie je všetka zodpovednosť len na nich. Tú by za tím boli ochotní prebrať až vtedy, ak by dobre poznali členov tímu. Pozitívne vnímali aj možnosť riešiť úlohu v čase, ktorý im vyhovuje. V skupine navyše pociťovali podporu a nebáli sa pýtať, ak niečomu nerozumeli.

4. PO ČOM SIAHNUŤ

1. BENNETTt, N. DESFORGES, C., COCKBURN, A. , WILKINSONn, B. (1984) The Quality of Pupil Learning Experiences. London: Lawrence Erlbaum Associates.
2. BOUD, D., LEE, A. Peer learning as pedagogical discourse for research education. Online <http://manainkblog.typepad.com/faultlines/files/BoudLee2005.pdf> dostupné 13.8.2012
3. BOUD, D.: What is peer learning and why is it important? Online: <http://www.stanford.edu/dept/CTL/Tomprof/postings/418.html>. Dostupné 5. 4. 2013
4. IRESON, J., RUSFORTH: Evaluating the impact of individual tutoring on GCSE attainment. Online: <http://www.leeds.ac.uk/educol/documents/153413.htm> dostupne 24. 4. 2013
5. GARDNER, H..2009.Dimenze myšlení: teorie rozmanitých inteligencí. Portál. S.r.o. Praha. ISBN 80-7178-279-3
6. CHRISTUDASON, A. 2003. Succesfull learning: Peer learning Dostupné na <http://www.cdtl.nus.edu.sg/succes/sl37htm>. Online 20.11.2012
7. SKALICKY, J., BROWN, N.: Peer Learning Framework: A Community of Practice Model 2009. Online: http://www.utas.edu.au/__data/assets/pdf_file/0004/129370/Peer-Learning-Framework_UTAS.pdf. Dostupné 4.2.2013
8. THOMAS, D, BROWN, J-S. 2011. A new Culture of Learning. Cultivating the Imagination for a World of Constant Change. Design Soulellis Studio. USA. ISBN 978-14568881
9. TOPPING, K.J. 2005 Trends in Peer Learning. In: Educational Psychology Vol. 25, No.6, December 2008, s. 631-645
10. Ústav informácií a prognóz

ZÁVER

Na rovesnícke vzdelávanie sa môžeme pozerat' z dvoch dimenzií: sociálnej a kognitívnej. Tá prvá kladie dôraz na interakcie členov, ktoré sú dôležité nielen pri plánovaní, ale aj dosahovaní jasne stanovených cieľov a výstupov. Bez plánovania inštrukcií nemôže byť dobrá interakcia, ani sociálna skúsenosť a ani kognitívna úroveň. Jeho základnou črtou je však recipročné učenie sa.

Na záver už len pár námetov na skvalitnenie rovesníckeho vzdelávania, ak by ste sa ho rozhodli využiť vo vyučovacom procese:

Opatrenia na zvládanie stresu pri riešení problémov, organizácia práce

Experiment s rovesníckym vzdelávaním poukázal na fakt, že aj ak dáte stredoškolským študentom voľnosť, boja sa odkloniť od štruktúry vyučovania, na ktorú sú zvyknutí. Preto je potrebné žiakom pripomenúť, že majú „voľné ruky“. V experimente, ktorý sa zaoberal rovesníckym vzdelávaním, bol zdôraznený fakt, že takýto spôsob vyučovania mladých ľudí motivoval a cítili sa pri ňom sebaisto, pretože mali podporu svojich spolužiakov, ktorých sa mohli kedykoľvek opýtať na čokoľvek. Niekedy je však nevyhnutné mládež nabádať a podporiť, aby spolupracovali. Veľká pozornosť by mala byť venovaná aj príprave mladých vedúcich v rámci neformálneho vzdelávania, ktorí potrebujú príležitosti na osvojenie si kompetencií z oblasti spolupráce v rámci tímu, delenia úloh v rámci tímu a formám prezentácie.

Opatrenia zamerané na komunikáciu členov tímu a schopnosť zvládať rolu v tíme

Žiaci v experimente uvádzali prínosy rovesníckeho vzdelávania, ktoré je možné zhrnúť nasledovne: viac ako polovica respondentov povedala, že projektová skupina im zlepšila ich riešenie problémov hľadanie literatúry, analýzu dát, prezentačné a organizačné zručnosti. Dá sa teda povedať, že rovesnícke vzdelávanie má vplyv na získavanie medziľudských a sociálnych zručností.

Zaujímavým prvkom, ktorý sa vyskytoval u väčšiny, bol systém práce, spočívajúci v rozdelení úloh a ich samostatnom zvládnutí. Inak povedané, úlohy si rozdelili a každý pracoval na úlohe sám a výslednú časť si posúvali mailom alebo iným spôsobom cez internet. Takže aj skupinová práca mala vlastne individuálny charakter a len 1/6 času strávili interakciou s inými. Tým sa ale skupinová práca míňa účinku a nedosahuje zámer, s ktorým bola zadávaná. Z pozície učiteľa či učiteľky ich však môžete len nabádať, aby sa snažili čo najviac kooperovať. Odmena sa dostaví v podobe vyššie opísaných kompetencií.

Ako pristupovať k výberu lídra

Väčšina skupín v rámci experimentu sa vyformovala podľa záujmu žiakov. Iba v druhej prípadovej štúdií boli učiteľom vybraní lídri. Ukázalo sa však, že táto skupina mala aj najväčšie problémy, spojené s akceptáciou lídra. Na základe vyjadrení sa zdá, že študenti často buď dobrovoľne akceptovali úlohy, ktoré dostali podľa ich oblasti záujmu, alebo spoločne súhlasili s rozdielnymi úlohami pre členov skupiny. Ak však necháte študentov vytvárať skupiny podľa ich uváženia, nedochádza k rozširovaniu ich sociálnej siete, pretože najčastejšie si vyberú do tímu svojich priateľov. Tu môže zohrať aktívnu úlohu učiteľ, ktorý môže študentov nabádať, aby zahrnuli do svojich tímov aj iných študentov. Samozrejme, nesie to vyššie

spomenuté riziká.

Ďalšie odporúčania, vyplývajúce z výskumu, tentoraz pre tvorcov mládežníckych politík:

- Realizovať ďalšie čiastkové výskumy, ktoré by zisťovali, do akej miery spôsob vyučovania brzdí alebo podporuje vzájomné učenie sa, do akej miery je v rozpore s ich prirodzeným učením sa, čo môže byť tiež jednou z príčin zlých vzdelávacích výsledkov.
- Venovať veľa priestoru vzdelávaniu učiteľov, aby boli otvorení aj novým spôsobom vyučovania a využívali potenciál žiakov a možnosti, ktoré majú žiaci k dispozícii pri učení sa.
- Vzdelávať potenciálnych mladých lídrov. Ukázalo sa, že lídri musia byť akceptovaní členmi skupiny. Avšak málo ľudí chce byť lídrami, väčšinou iba vtedy, ak dobre poznajú členov tímu. Len menej sa ich vyjadriло, že by chceli byť členmi tímu, ak je to nová výzva alebo zaujímavá úloha.

POZNÁMKY

POZNÁMKY

POĎAKOVANIE

Názov:	Nauč sa to odo mňa
Zostavovateľka:	Miroslava Gajdošová
Jazyková korektúra:	Mgr. Mária Berdisová
Vydavateľ:	IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže
Grafika:	VAV & ROSSI, s.r.o.
Tlač:	DOLIS, s.r.o.
Rok vydania:	2013
Náklad:	2 000 ks
ISBN:	978-80-8072-140-4

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže je príspevková organizácia priamo riadená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Pripravuje a riadi množstvo zaujímavých programov a projektov pre mladých ľudí, pracovníkov s mládežou a ľudí zodpovedných za mládežnícku politiku. Snaží sa o to, aby mladí ľudia poznali svoje možnosti, boli aktívni a pracovali na sebe tak, aby boli raz úspešní a uplatnili sa na trhu práce. IUVENTA vychováva mládež k ľudským právam, podporuje rozvoj dobrovoľníctva, vzdelávacie programy a tiež mladé talenty.

IUVENTA je realizátorom národných projektov v oblasti práce s mládežou KomPrax – Kompetencie pre prax a Praktik – Praktické zručnosti cez neformálne vzdelávanie v práci s mládežou, ktoré sú podporené z Európskeho sociálneho fondu. Zároveň administruje Programy finančnej podpory aktivít detí a mládeže MŠVVaŠ SR ADAM, je národnou agentúrou programu EÚ Mládež v akcii a národným partnerom európskej informačnej siete pre mládež Eurodesk.

Kontakt: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže
Búdková 2
SK-811 04 Bratislava 1
tel.: (421-2) 59 29 61 12
fax: (421-2) 59 29 61 23
e-mail: iuventa@iuventa.sk
web: www.iuventa.sk
www.facebook.com/iuventa

